До спеціалізованої вченої ради Д 26.062.21
в Національному авіаційному університеті
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора юридичних наук,
професора Батанова Олександра Васильовича
на дисертацію Хвана Руслана Миколайовича
на тему «Актуальні питання формування
муніципальної правової політики в Україні», поданої
на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право;
муніципальне право

На основі вивчення дисертації, автореферату і праць, що були опубліковані за темою дисертації, було встановлене наступне.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Р. М. Хвана присвячене вельми актуальним як з точки зору муніципально-правової науки та теорії муніципалістики, так і практики муніципального будівництва в умовах муніципальної реформи та децентралізації державної влади в Україні науково-методологічним, правовим і практичним проблемам формування та реалізації муніципальної політики в Україні.

Адже однією із загальноусталених парадигм організації та функціонування сучасної демократичної соціально-правової державності є наявність ефективної та дієвої моделі місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування і децентралізація стають тепер провідними принципами демократичної внутрішньої та зовнішньої державної політики та конституційно-правового регулювання у країнах Європейського Союзу.

Зарубіжний досвід переконливо підтверджує необхідність реформи децентралізації публічної влади з метою підвищення ролі місцевого самоврядування у подоланні господарсько-економічних, соціально-культурних та, подекуди, політико-правових проблем суспільства. Послідовна інституціоналізація та конституювання місцевого самоврядування передбачає докорінну зміну сутності та змісту політичних, соціальних, економічних,

Вх. Д26.062.21/63 від
04.07.2024р.

фінансових та інформаційних відносин, перетворення людини на активного учасника управлінських процесів на локально-регіональному рівні.

В останнє десятиліття в Україні в силу об'єктивних та суб'єктивних, внутрішніх та зовнішніх чинників, які мають політично та економічно мотивувати як центральну, так і місцеву владу, склалася унікальна ситуація «вікна можливості» для реалізації найзначнішого реформаторського проекту періоду новітньої Незалежності України – проведення повномасштабної реформи у сфері децентралізації. Адже реальне місцеве самоврядування та самоорганізація територіальних громад – це конкретний крок у напрямі подальшої лібералізації управління на місцях, пов'язаний з вирішенням проблем формування громадянського суспільства та соціальної, правової, демократичної держави, посиленням захисту прав людини, їх практичною реалізацією. До того ж, реалізація справжньої муніципальної реформи в нинішніх умовах стала однією з відповідей на загрози унітарності та територіальній цілісності України.

Важливість дослідження теоретичних та практичних проблем місцевого самоврядування та децентралізації державної влади в умовах викликів російсько-української війни обумовлена нерозв'язаністю багатьох питань формування та реалізації муніципальної політики в Україні, в тому числі в умовах дії воєнного стану. Насамперед потребують посиленого доктринального забезпечення концептуальні теоретико-правові, конституційно-правові, соціально-управлінські та прикладні проблеми інституціоналізації та функціонування місцевого самоврядування, серед яких:

- муніципальна реформа та децентралізація публічної влади в їх людському вимірі в умовах сучасних викликів;

- реалізація принципів місцевого самоврядування в умовах сучасних викликів;

- формування мілітарного муніципалізму як симбіозу доктринальних та прикладних проблем місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в умовах сучасних викликів;

- формування сучасних механізмів забезпечення та захисту прав людини у сфері місцевого самоврядування в умовах сучасних викликів;

- нормативно-правове та організаційно-правове забезпечення функціонування місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови України;

- націобезпековий вимір ефективності діяльності територіальних громад, органів та посадових осіб місцевого самоврядування та реформи децентралізації публічної влади в умовах сучасних викликів;

- інформаційно-комунікаційні проблеми функціонування місцевого самоврядування в умовах сучасних викликів;

- економічні проблеми місцевого самоврядування й організаційно-правове забезпечення відновлення місцевої економіки в умовах сучасних викликів;

- бюджетно-фінансові проблеми місцевого самоврядування й організаційно-правове забезпечення фінансової децентралізації в умовах сучасних викликів тощо.

Ці та інші проблеми теорії та практики формування та реалізації муніципальної правової політики в Україні потребують фахової дискусії та, природно, знаходяться у фокусі тематики, порушеної у дисертації Р. М. Хвана.

Не можна не звернути увагу на недостатню розробленість в науці муніципального права багатьох теоретичних питань, пов'язаних із розумінням сутності та змісту муніципальної правової політики, її місця у системі внутрішньої державної політики в цілому та механізмі реалізації функцій держави, а також аналізом її принципів, цілей, завдань, суб'єктно-об'єктного складу, змістовних, функціонально-діяльнісних та інших елементів правосуб'єктності суб'єктів державної муніципальної політики, її нормативно-правової регламентації та інституційного, економічного, інформаційного забезпечення тощо.

Наукове дослідження Р. М. Хвана значною мірою відкликається на злободенні питання муніципально-правової теорії та практики, заповнює прогалини у наукових дослідженнях проблем сучасного муніципального права та

вносить вельми цінні пропозиції для практики муніципального будівництва. Адже позитивними рисами дослідження є не лише пошуковий характер проблем, які ставились і розглядалися, а і його принципова орієнтація на нагальні потреби розвитку вітчизняної муніципальної практики, удосконалення муніципального законодавства на міцній науковій основі у контексті формування та реалізації муніципальної правової політики в Україні.

У зв'язку з цим можна зробити висновок про обґрунтованість та безумовну актуальність теми дослідження, обраної дисертантом.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими планами і темами. Дисертацію Р. М. Хвана виконано в межах бюджетної теми «Конституціоналізм у державо- та правотворенні України: стан, проблеми та перспективи» (державний реєстраційний №0111U002227) Інституту законодавства Верховної Ради України, а також науково-дослідної теми «Міжнародні стандарти міжнародних організацій та їх імплементація державами-членами» (номер державної реєстрації 69-2021/150106) факультету міжнародних відносин Національного авіаційного університету.

Мета та завдання дисертаційної роботи. Представлена Р. М. Хваном до захисту дисертація має на меті концептуальне обґрунтування процесів формування муніципальної правової політики держави в Україні в її теоретичному та праксеологічному контекстах з визначенням факторів, що впливають на формування такої політики в умовах формування демократичної правової державності, а також прояву глобалізації, з використанням надбань сучасного конституційного права.

Недостатній ступінь розроблення теоретико-методологічних та муніципально-правових підходів щодо питання формування муніципальної правової політики держави в Україні свідчить про об'єктивну необхідність подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми. Ґрунтовне вивчення цієї матерії має не лише теоретико-пізнавальне, але і яскраво виражене прикладне значення, даючи змогу здійснювати пошук ідей та механізмів щодо вирішення

питання удосконалення муніципального законодавства в Україні в умовах децентралізації державної влади.

Досягнення вказаної мети обумовлює постановку автором дисертації та послідовне вирішення ним цілого ряду теоретичних та прикладних завдань, а також напрацювання та перевірку робочих гіпотез, в тому числі шляхом:

1. вирішення низки проблемних теоретико-доктринальних підходів до визначення муніципальної державної політики через визначення методологічних та онтологічних підходів до розуміння і визначення правової політики держави;

2. визначення онтологічних та нормативних підходів до визначення елементного складу муніципальної правової політики держави;

3. дослідження суб'єктного складу муніципальної правової політики держави в Україні в контексті розуміння кола її учасників та бенефіціарів;

4. розкриття функціональних характеристик муніципальної правової політики держави в Україні;

5. дослідження інституційно-структурних питань формування та функціонування муніципальної правової політики держави в Україні та з цією метою визначення складових частин профільної політики в Україні;

6. аналізу доктринальних підходів до визначення механізму реалізації муніципальної реформи в Україні та його елементів;

7. аналізу феноменології муніципальної реформи як функціонально-діяльнісного виразу муніципальної правової політики держави;

8. визначення актуальних питань втілення муніципальної правової політики держави в Україні;

9. здійснення аналізу подальшого розвитку демократичної правової державності в контексті становлення та розвитку муніципальної правової політики держави України;

10. дослідження ролі міжнародних стандартів місцевого самоврядування в формуванні, структуризації та розвитку муніципальної правової політики держави;

11. визначення впливу розвитку локальної демократії на модифікацію муніципальної правової політики держави в нашій державі тощо.

У рамках цих та інших поставлених у дослідженні завдань, дисертант правильно формулює об'єкт і предмет свого наукового пошуку. Так, об'єктом дисертаційного дослідження автор визначає суспільні відносини, що виникають у процесі супроводження і забезпечення державою існування, функціонування і розвитку місцевого самоврядування, системи його суб'єктів та органів, – через формування та реалізацію муніципальної правової політики держави. Предметом наукового пошуку визначається доктринальний і соціально-нормативний концепт муніципальної правової політики держави України, що формується, розвивається та формалізується в процесі становлення, розвитку і вдосконалення конституційно-правового інституту місцевого самоврядування.

Такий комплексний підхід надав автору можливість дійти системних висновків при визначенні результатів і обґрунтуванні низки нових положень, які мають важливе значення для юридичної науки і практики.

Методологія дослідження. Вдалим компонентом дисертаційної роботи Р. М. Хвана слід вважати і запропоновану ним методологію дослідження проблем, пов'язаних із здійсненням наукового аналізу теоретико-методологічних, муніципально-правових та прикладних підходів щодо питання про формування та реалізацію муніципальної правової політики держави, яка є упорядкованою системою взаємоузгоджених світоглядних принципів і методів, що дозволяють усебічно та комплексно дослідити юридичні властивості запропонованого дисертантом доктринального і соціально-нормативного концепту муніципальної правової політики держави України, що формується, розвивається та формалізується в процесі становлення, розвитку і вдосконалення конституційно-правового інституту місцевого самоврядування, визначити сутність і зміст зв'язків між основними структурними елементами та доктринальними положеннями дисертації.

Використані в процесі проведення дослідження методи наукового пізнання надали автору можливість дійти системних висновків при визначенні результатів і

обґрунтуванні низки нових положень, які мають важливе значення для муніципально-правової науки і практики сучасного муніципалізму. Так, метод діалектичної логіки дозволив визначити спільне і особливе в визначенні онтологічних аспектів становлення і взаємодії правової політики держави і муніципальної правової політики держави як її органічної частини та первинного системно-комплексного концепту локально-державного виміру місцевого самоврядування, а також у визначенні теоретико-доктринальних та практичних підходів до визначення інституційно-структурних питань формування та функціонування муніципальної правової політики держави в Україні в контексті їх визначення, розуміння та можливої реалізації. Для визначення опорних соціальних і нормативних імперативів дисертаційного дослідження, що містяться в актуальних питаннях забезпечення конституційним і муніципальним правом держави її муніципальної правової політики держави був застосований антропологічний підхід, який дозволив сформулювати положення про людинорозмірний і людиноцентристський вимір такої політики. На основі аксіологічного підходу в дисертації було обґрунтовано положення про ціннісні орієнтири муніципальної правової політики держави та їх втілення в практичну площину в процесі муніципальної реформи в Україні з метою формування нових суспільних та нормативних пріоритетів в межах людської територіальної спільноти. Герменевтичний підхід позначився при тлумаченні конституційних норм стосовно розуміння функціональних аспектів муніципальної правової політики держави, ролі і значення міжнародних правових стандартів прав людини в формуванні та стабілізації настанов муніципальної правової політики держави через застосування опорної феноменології муніципальних прав людини. Функціональний метод сприяв вивченню діяльності органів публічної влади стосовно участі в муніципальному реформуванні в контексті реалізації окремих настанов муніципальної правової політики держави тощо.

Структура дослідження. Про системність представленого Р. М. Хваном дослідження свідчить структура дисертації, яка складається з анотації, вступу, трьох розділів, логічно об'єднаних у десять підрозділів, висновків, списку

використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 293 сторінки, з них основного тексту 253 сторінки. Список використаних джерел і літератури налічує 148 найменувань і займає 17 сторінок.

Структура роботи характеризується цілісністю й логічною послідовністю, є такою, що відображає загальне бачення досліджуваної автором проблеми.

Вищезазначене свідчить про логічну послідовність дисертаційного дослідження Р. М. Хвана, використання в процесі дослідницької роботи принципу викладу матеріалу від загального до конкретного.

Усі розділи, підрозділи та інші структурні частини роботи підпорядковані одній, чітко визначеній меті, яка деталізується конкретними завданнями, які поставив перед собою дисертант.

Структура роботи відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє розкрити авторську концепцію формування та реалізації державної муніципальної політики в Україні.

Оцінка обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором. Результатам дисертаційного дослідження Р. М. Хвана притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому положення з різним ступенем наукової новизни містяться в усіх трьох розділах дисертації.

Дисертант в цілому досягнув мети, яку він поставив перед собою, приступаючи до розробки даної теми. Окрім ґрунтовного теоретичного аналізу, автор дисертації вносить конкретні практичні рекомендацій щодо реформування існуючої моделі місцевого самоврядування в умовах формування та реалізації державної муніципальної політики в Україні. Висновки і рекомендації, що робляться в дисертації, а також положення, що виносяться на захист аргументовані і переконливі, їх достовірність і новизна, а також повнота їх викладення в опублікованих наукових працях не викликає сумніву.

Отримані під час написання дисертаційної роботи висновки є обґрунтованими, сформульовані положення базуються на значному емпіричному матеріалі. Опрацьована значна кількість наукових праць з обраної теми, а також

великий масив нормативно-правових джерел, що забезпечило високий науковий рівень даного дисертаційного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх спрямованістю на розв'язання актуальних проблем втілення теорії муніципального права у вітчизняну політико-правову практику децентралізації державної влади та функціонування місцевого самоврядування.

Наукова новизна дослідження. Дисертаційне дослідження Р. М. Хвана дало можливість виокремити ряд висновків, положень, пропозицій та рекомендацій, а саме:

1. Авторський висновок методологічної властивості про те, що особлива і стратегічна роль муніципальної правової політики держави детермінується і визначається, насамперед, її людинорозмірністю, – саме вона характеризується безпосередньою антропологізацією, антропоцентризмом та персоналізацією, бо виникає на стику права і соціуму, права і людини у контекстуалізації саме прав конкретної людини – члена територіальної громади, індивідуального і колективного, приватного та публічного (стор. 24, 105 дис., обґрунтування, ознаки, сутнісна, змістова, функціональна характеристика пронизують увесь зміст дисертації).

2. Обґрунтовані функціональні характеристики муніципальної правової політики держави, які, на думку дисертанта, носять генетично обумовлений та екзистенційно детермінований характер, що пояснюється значенням і роллю територіальної громади як природного єдиного соціального простору, в якому людина, виступаючи членом колективної людської територіальної спільноти, по-перше, здійснює свій життєвий цикл; а, по-друге, в процесі здійснення останнього реалізує свої поведінково-діяльнісні настанови у вигляді активної комунікативної взаємодії з іншими членами цього локального соціуму (стор. 25 дис., обґрунтування та ознаки – наступні стор. дис.).

3. Наукова позиція, згідно якої державну муніципальну правову політику необхідно визначити як самостійний та відносно автономний напрям державної правової політики, можливо оцінити її як багатоплановий, різнорівневий,

системний, комплексний феномен, що в своїй єдності сполучає концептуально-ідеологічні, онтологічно-аксіологічні, організаційно-управлінські, нормативні, технологічно-функціональні, ресурсо-видові, конотаційні, наративні та інші параметри оцінки держави об'єктивізації необхідності муніципалізації суспільного і державного життя (стор. 25 дис., обґрунтування та ознаки – наступні стор. дис.).

4. Комплексний аналіз дій та заходів органів публічної влади України в контексті формування муніципальної правової політики держави протягом усіх років Незалежності України та їх аргументована критична оцінка (стор. 26 дис., обґрунтування та ознаки – наступні стор. дис.).

5. Положення про те, що перехід до формування муніципальної правової політики держави вимагає кардинального перегляду всієї ідеології місцевого самоврядування, технологій управління, практики прийняття рішень та розподілу ресурсів, – на практиці це означає трансформацію і перехід широкого кола зацікавлених суб'єктів на нові парадигми та форми діяльності: від підпорядкування до розуміння; від пасивної до активної участі територіальної громади у вирішенні місцевих проблем; від закритих до відкритих форм діяльності органів місцевого самоврядування; від соціально-корпоративного до нормативно-правового змісту прийняття рішень, чіткого регулювання ординарного муніципального процесу та процедур; від розподілу матеріальних та фінансових ресурсів до збільшення цих ресурсів за допомогою стратегічного планування та управління; від мобілізації використання ресурсів до запланованого типу їх примноження та розвитку; від окремого вирішення питань функціонування та розвитку – до їх спільного та узгодженого досягнення (стор. 27 дис., обґрунтування та ознаки – наступні стор. дис.).

6. Положення про те, що розуміння муніципальної правової політики держави саме як муніципальної стратегії, є можливим тільки при розумінні її як складного і комплексного соціально-управлінського явища, що супроводжується: а) науково і телеологічно обґрунтованою, б) планомірною діяльністю, в) що реалізується уповноваженими органами публічної влади держави та іншими

суб'єктами, які залучені до її розробки та реалізації, г) що є супроводженою і забезпеченою ідеологічно, організаційно, нормативно і ресурсно (стор. 60 дис.).

7. Висновок, що перехід до формування муніципальної правової політики держави вимагає кардинального перегляду всієї стратегічної ідеології місцевого самоврядування, технологій управління, практики прийняття рішень та розподілу ресурсів; - на практиці це означає не тільки трансформацію, а й перехід широкого кола зацікавлених суб'єктів на нові смисли, концепти, парадигми та форми діяльності: від безініціативного підпорядкування до творчого розуміння своєї ролі та місця в період соціальної реновації; від пасивної до активної участі територіальних громад і кожного з жителів у вирішенні місцевих проблем; від закритих корпоративних до демократично відкритих форм діяльності органів місцевого самоврядування (стор. 82–83 дис.).

8. Системне дослідження функціональних характеристик муніципальної правової політики держави в Україні з метою визначення її телеологічних настанов та напрямків (стор. 83–103 дис.).

9. Твердження, що існування муніципальної правової політики держави виступає, не просто одним з ординарних, а одним з найважливіших напрямків діяльності держави та її трансформації (стор. 110 дис.).

10. Системний аналіз доктринальних питань муніципальної реформи в Україні та прикладних проблем її реалізації (підрозділ 2.2 дис.) тощо.

Наведеними положеннями не вичерпується наукова новизна та оригінальність авторських підходів. У роботі є й інші доволі оригінальні висновки та пропозиції, які в сукупності утворюють авторську концепцію формування та реалізації державної муніципальної політики в Україні.

Оцінка ідентичності змісту реферату та основних положень дисертації.

Автореферат дисертації Р. М. Хвана адекватно відтворює основні положення та висновки дисертації. Їх зміст і положення, що є предметом захисту ідентичні. І дисертація, і її автореферат виконані з дотриманням встановлених вимог. Наукові положення, висновки і рекомендації щодо можливостей практичного використання отриманих результатів, які представлені дисертантом у

авторефераті, належним чином розкриті, деталізовані та обґрунтовані у самій роботі. Тобто є всі підстави стверджувати, що Хван Руслан Миколайович виконав всі вимоги щодо кількості та обсягу публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Вивчення матеріалів дисертації та наукових публікацій дисертанта дозволили дійти висновку щодо відсутності порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження. Використання ідей, наукових результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Зауваження до окремих положень дисертаційної роботи. Поряд з позитивною оцінкою результатів дослідження, підтвердженням її наукового та практичного значення, вважаємо, що у дисертації Р. М. Хвана є певні недоліки, окремі положення і проблеми, котрі можуть стати підґрунтям для дискусії:

1. Позитивно оцінюючи авторське розуміння змісту муніципальної правової політики держави (стор. 25 дис.) та інтерпретацію її головних елементів та їх класифікацію, а саме: 1) суб'єкти муніципальної правової політики держави (соціальні спільноти, соціальні інститути та окремі особистості); 2) муніципальна (самоврядна) влада (її головний функціонально-владний і компетенційно-навантажений елемент); 3) муніципальна організація (сукупність державних і самоврядних (муніципальних) інститутів); 4) муніципальні відносини (форми взаємозв'язку і взаємодії суб'єктів муніципальної політики); 5) муніципальна свідомість (складна і комплексна система муніципальних оцінок, смислів і тверджень); 6) муніципальна культура (один з основоположних елементів типологічної структури суспільства) (стор. 63-64 дис.), водночас вважаємо логічним та закономірним доповнення відповідного механізму та процесу таким елементом як муніципальне право як галузь права, яке є самостійною галуззю національного права яка регулює суспільні відносини у сфері організації і функціонування муніципальної влади та реалізації і захисту муніципальних прав

людини та значною мірою «обслуговує» функцію (функції) держави у сфері місцевого самоврядування.

В основі формування цієї галузі права знаходяться об'єктивні політичні, економічні, соціальні, духовно-культурні, інформаційні, психологічні та інші передумови та закономірності виникнення, становлення, розвитку та функціонування муніципальної влади та інші чинники, які пов'язані насамперед з процесами реалізації та захисту муніципальних прав людини. У свою чергу, основні положення державної муніципальної правової політики закріплюють єдину систему уявлень про цілі, проблеми, пріоритетні напрями, завдання і принципи такої діяльності держави у сфері розвитку місцевого самоврядування, а також про способи її реалізації. Вона реалізується через розгалужену систему законів та інших нормативно-правових актів, але насамперед – через муніципальне право, формування якого як самостійної галузі права має стати фундаментальним завданням муніципальної правової політики та, водночас, визначальною нормативною основою її реалізації та захисту.

На жаль питання щодо місця та ролі муніципального права як галузі права у процесах формування та реалізації державної муніципальної правової політики взагалі залишились поза увагою дисертанта.

2. Справедливо та абсолютно закономірно розглядаючи державну муніципальну правову політику як «самостійний та відносно автономний напрям державної правової політики», її оцінку як «багатопланового, різнорівневого, системного, комплексного феномену», що в своїй єдності сполучає різні «параметри оцінки держави об'єктивізації необхідності муніципалізації суспільного і державного життя» (стор. 25 дис.), вважаємо доволі спірним авторське бачення «суб'єктної архітектоніки» державної муніципальної правової політики у частині, що «її основними діяльнісно-функціональними суб'єктами є органи місцевого самоврядування» (стор. 71 дис.).

На наш погляд, такий висновок є доволі суперечливим як з власне суб'єктної оцінки самого алгоритму формування державної муніципальної правової політики, так і в функціонально-телеологічному аспекті, насамперед з

т. з. реалізації функцій держави у сфері муніципального розвитку, враховуючи, що саме держава визнає та гарантує місцеве самоврядування та його принципи у Конституції та профільному законодавстві. Адже, якщо розглядати державну муніципальну правову політику, як це робить дисертант, фактично як локальну діяльність, що «здійснюється на території конкретного муніципального об'єднання, тобто, практичні перетворення, що відбуваються в ході реалізації реформи місцевого самоврядування, що зачіпають інтереси конкретної території та людської спільноти, що мешкає на неї» (стор. 73 дис.), то така діяльність за своєю сутністю та формою є муніципальною політикою територіальної громади, а не держави.

У випадку ж коли така політика є саме напрямком або/та видом діяльності держави, тобто її функцією (так, зокрема сам автор пише, що «існування муніципальної правової політики держави виступає, не просто одним з ординарних, а одним з найважливіших напрямків діяльності держави та її трансформації» (стор. 110 дис.)), то воля, бажання, програмне бачення, традиції та особливості муніципального життя територіальних громад, сам факт визнання/не визнання їх правосуб'єктності або «формату» такого визнання (в еволюції вітчизняної законодавчої регламентації – «територіальна самоорганізація громадян», «територіальний колектив громадян», «територіальна громада»; наділення/не наділення територіальної громади статусом юридичної особи) як правило взагалі не залежить від волі самих територіальних громад та їх законних правопредставників – органів місцевого самоврядування.

Реалістичний погляд на сутність, зміст та формат державної муніципальної правової політики в Україні, наявність відповідних етатистських тенденцій у муніципальній доктрині та на практиці дозволяє зробити доволі скептичний висновок, що правові, організаційні, економічні, фінансові, територіальні та інші основи місцевого самоврядування залежать здебільшого від свавільного умогляду політиків та органів державної влади (парламенту, глави держави, уряду), а муніципальна наука й освіта (як невід'ємна складова державної муніципальної

правової політики у цивілізованому суспільстві) – міністерських чиновників та науково-освітньої бюрократії.

Тому, в сучасних умовах вкрай важливо зрозуміти, що саме відбувається саме з державною муніципальною правовою політикою в цілому та, враховуючи перше зауваження до дисертації, муніципальним правом та місцевим самоврядуванням, в чому суть та чинники їх динамічного розвитку та, водночас, мутації, поглибленої децентралізації та, водночас, рецентралізації, що свідчить про відсутність гармонії у процесах муніципалізації та централізації у суспільстві та державі. У цьому контексті важливим є питання щодо того, яким чином розвиток правових (так само, як і економічних, соціальних, наукових, інформаційних та ін.) основ місцевого самоврядування детермінований муніципально-правовою доктриною, а якою – реальними функціями муніципальної влади у державі та суспільстві та, власне, функціями самої держави.

3. Недоліком дисертації є відсутність системного аналізу проблем муніципальної науки та освіти як складової частини державної муніципальної правової політики. Адже прийняття Конституції України, формування законодавства про місцеве самоврядування, розвиток муніципального права стали потужним поштовхом до активізації української муніципології. У сфері гуманітарного знання свідченням цьому є практика викладання окремої навчальної дисципліни у юридичних закладах освіти, виділення муніципального права (поряд із конституційним правом) в рамках окремої наукової спеціальності 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» (Паспорт спеціальності 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право: затверджений Постановою президії ВАК України 08.10.2008 № 42-06/7), за якою можуть захищатися кандидатські та докторські дисертації, а також відповідного предметного напрямку досліджень в межах спеціальності 081 «Право» (Примірний перелік та опис предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право»: затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України 28.12.2018 № 1477) тощо. Аналіз цих двох документів у контексті формування та реалізації наукової

та освітньої складової державної муніципальної правової політики є яскравою ілюстрацією безсистемності та, водночас, суперечливості ситуації в юридичній науці щодо «рекомендованих» (чи «дозволених») питань та напрямків муніципально-правових досліджень.

Попри орієнтовний перелік встановлених у цих документах питань та рекомендаційний характер відповідних напрямків, закономірно, особливо враховуючи існуючі особливості та традиції адміністрування у сфері науки та освіти, виникає питання щодо «можливості» та «дозволеності» досліджень відповідних тематичних блоків у рамках спеціальності 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» чи цю проблематику може вільно вивчати (а спеціальність 081 «Право» входить саме до переліку «галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти») виключно «нове покоління» науковців, яке готує дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії?

Наявність відповідних суперечностей та різночитань (особливо у єдності з іншими факторами прикладного та теоретичного характеру, на які звертає увагу автор дисертації) не може не приводити до часткової втрати орієнтирів не лише в теорії муніципального права та муніципальній просвіті, розгубленості серед науковців та викладачів профільних дисциплін, а й насамперед ускладнювати ситуацію із формування та реалізацією державної муніципальної правової політики, суб'єктами якої насамперед та у першу чергу є люди – носії відповідних знань у сфері місцевого самоврядування, розвиток та збагачення яких безпосередньо залежить від стану муніципальної науки та освіти.

Дані зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Р. М. Хвана.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, всі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на базі особистих досліджень автора.

Підсумки роботи загалом, одержані узагальнення та висновки були оприлюднені дисертантом на низці міжнародних і всеукраїнських науково-

практичних конференціях, вичерпний та оформлений у встановленому порядку перелік яких наведений у дисертації та її авторефераті.

Опубліковані Р. М. Хваном наукові праці (всього 9 наукових праць, зокрема: 6 наукових статей, 3 з яких опубліковано у вітчизняних періодичних наукових фахових виданнях (в тому числі і тих, що входять до міжнародних наукометричних баз даних), 2 статті в іноземному науковому періодичному виданні фахового профілю та 1 стаття у вітчизняному періодичному науковому виданні, а також 3 тез доповідей та повідомлень на всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях) гармонійно репрезентують зміст наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у даному дисертаційному дослідженні, а відтинок часу за який вони були опубліковані засвідчує його тягліcть і системність.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій і встановлені у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами).

Автореферат дисертації Р. М. Хвана адекватно відтворює основні положення, зміст та висновки самої дисертації на тему «Актуальні питання формування муніципальної правової політики в Україні». Положення, що є предметом захисту ідентичні. І дисертація, і її автореферат виконані з дотриманням встановлених вимог.

Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам МОН України. На підставі вище викладеного вважаю, що дисертація на тему «Актуальні питання формування муніципальної правової політики в Україні» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретично обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливу наукову проблему у формі авторської концепції муніципальної правової політики держави України,

що формується, розвивається та формалізується в процесі становлення, розвитку і вдосконалення конституційно-правового інституту місцевого самоврядування. Дисертація та її автореферат відповідають вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій і встановлені у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами), їх зміст відповідає паспорту спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право, а автор дисертації – Хван Руслан Миколайович, за результатами і на підставі публічного захисту в установленому порядку, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
провідний науковий співробітник
відділу конституційного права та
місцевого самоврядування
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України **О. В. Батанов**

Підпис Батанова О. В.
ПОСВІДЧУЮ
Вчений секретар Інституту
держави і права
ім. В. М. Корецького
04 липня 2024